

UKEN SOM GIKK (8. - 14. juni)

Vestfronten. En av de første dagene etterat invasjonen var innledet, ble det fra London sagt at det i den kommende tid bare ville bli sendt ut sparsomme meldinger om operasjonene. Tyskerne ville antagelig utnytte dette i sin propaganda og spre seiersmeldinger. Man advarte befolkningen i de okkuperte land mot å la seg deprimere av dette. Meldingene fra de alliertes hovedkvarter har da også vært meget lakoniske, men det er et mål for hvor vellykket invasjonsforetagendet hittil har vært, at tyskerne stort sett har vært nøkterne i sine meldinger om selve operasjonene og at almenheten tross de knappe allierte kommunikasjoner ikke et øyeblikk har vært rokket i sin tillit til et heldig utfall av slaget om Normandie. Noen krise à la Salerno har der ikke et øyeblikk vært tale om.

Etter vel en ukes forløp kan man si at de allierte har nådd sitt første operative mål etter den vellykkete landgang: å forene de spredte bruhoder til en sammenhengende front. Den 8. juni ble Bayeux meldt erobret, den 10. Isigny og Trevières. Dermed var i realiteten de to bruhoder på sørsiden av Seinbukta, hvor hovedstyrken av den første angrepsbølge satte inn,

smeltet sammen til ett. Umiddelbart etter fulgte erobringen av St. Mère Eglise (s.v. for Valognes), og da Carentan (v. Isigny) ble tatt 12. mai hadde de allierte klart å etablere en sammenhengende front av til dels ganske betydelig dybde fra området ved Caen til et punkt v. for Valognes som ligger langt ute på Cotentin-halvøya. Ytterligere framstøt førte bl.a. til erobringen av Montebourg i nærheten av Valognes, Lison (s. Isigny), Balleroy (s.v. Bayeux, nesten halvveis til St. Lo) og Tilly sur Seules (s.v. Bayeux). De siste framstøt den 14. juni har brakt styrkene på høyre flanke så langt fram at de bare står 20 km. fra Cherbourg, mens sentrum har støtt helt fram til Caumont, sør for Bayeux og hele 30 km. fra kysten. Mest oppsiktsvekkende er kanskje utviklingen på venstre flanke, hvor en flytransportert divisjon, som tyskerne forlengst har meldt utslettet, har holdt et bruhode på østsiden av elva Orne (som flyter forbi Caen) tross forbitrede tyske motangrep, og nå har kunnet ta offensiven med erobringen av Troarn ca. 12 km. øst for Caen.

De allierte holder dermed et halvmåneformet område fra Orne-munningen, over Caumont, og Cerisy-skogen (n.ø. St. Lo) og Carentan til Valognes, og alt tyder på at de her har fått fast fot. Forsterkninger og tilførsler kommer i en stadig voksende strøm fra de sørengelske baser; været har ikke vært det gunstigste for transportene, men de er bare i liten utstrekning blitt genert av tyske fly- eller flåteaksjoner, og debarkeringsstedene på stranden ligger allerede utenfor rekkevidde av tysk artilleri. Noen havn som kan ta større fartøyer har de allierte imidlertid ennå ikke til disposisjon; alt tyder derfor på at man i nær framtid vil se dem sette hele sin styrke inn for å ta Cherbourg, det operative mål nr. 2. Det er allerede satt inn tre støtkiler tvers over halvøya, en over Bayeux-Balleroy mot St. Lo som søker å få føling med landsette styrker i avsnittet ved Coutances på vestsiden av halvøya, en fra Carentan og en fra Montebourg. Alle disse støt er hittil ført omtrent halvveis fram og jernbanen til Cherbourg er brutt på en rekke steder. Sannsynligheten taler vel imidlertid for at det vil bli satt inn et direkte angrep mot Cherbourg alt før omfatningen er gjennomført, fordi det haster med å få herredømmet over en større havn: lossingen fra skipene til lektere og andre småfartøyer i rommet er tidskrevende og kan i tilfelle storm umuliggjøres for kortere eller lengre tid, med meget alvorlige følger for forsyningene og dermed for hele det gigantiske foretagende.

Mens således de alliertes hensikter er forholdsvis klare i denne fase av slaget, later det til at den tyske ledelse befinner seg i litt av et dilemma. Noen stort anlagt motaksjon har den ennå ikke satt inn. Det kan ha flere grunner. For det første er de naturligvis i tvil om støtet mot Normandie er en hovedaksjon og vil nedig engasjere seg for sterkt før de ser om (og i tilfelle hvor) en ny landgang (eller landganger) kommer. For det annet kan det være ytterst betenkelig affære for tyskerne å kaste en større styrke mot Cotentin halvøya, idet den lett kan forvandle seg til en felle for dem, særlig når re

tar i betraktning at tyskerne lett kunne føre til en fullstendig erstatning av tyskerne på de angrepene av denne art. Men den nølende holdning hos den tyske overledelse kan komme til å bli meget kostbar; den gir de allierte tid til å konsolidere sin stilling, og tid er det som kanskje er aller viktigst for en landgangsstyrke, ikke minst i et tilfelle som dette hvor den angripende part har de overlegne resurser både i tropper og materiell. Hittil har den tyske ledelse innskrenket seg til å føre en rent defensiv strid på alle punkter unntagen ett, ved Caen, hvor den har satt i gang ganske kraftige motangrep under forsøk på å rive opp de alliertes flanker, noe som hittil ikke har lyktes.

Man må si at utviklingen i den første invasjons-uke har vært meget tilfredsstillende for de allierte. Selve landgangen gikk over forventning, med forholdsvis meget små tap, når man tenker på de vansker operasjonen var forbundet med. Det har videre lyktes å få fast fot i land, å etablere en sammenhengende front over en ca. 100 km lang kystlinje og opprettholde en forsyningsstjeneste som har tillatt å øve et stadig offensivt trykk med betydelige styrker (tyskerne regner med ca. 400 000 mann). Landgangen har praktisk tatt hele tiden vært jevn, og de allierte har til ethvert tidspunkt hatt initiativet; de har kunnet gjennomføre raske skiftninger av tyngdepunkter for angrepene så snart tyskerne i ett avsnitt har ført fram reserver. Det er så meget mer imponerende som værforholdene har vært langt fra ideelle; transportene og omlastingen har til dels vært generert av ganske sterk sjø, og bare på enkelte dager har flyværet vært slik at de allierte fullt ut har kunnet nyttiggjøre seg sin store overlegenhet i luften. Når været bedrer seg og de 11 000 fly i første linje som er avdelt for denne operasjon, kan settes inn med full tyngde i den taktiske bombing, vil man etter alt å domme få så langt raskere resultater enn hittil. En meget god støtte har markstridskreftene forevrig hatt av flåten, hvis artilleri har spilt en meget viktig rolle under mange av operasjonene, ofte i en avstand av over 20 km. fra kysten. Når selve Cotentin-halvøya bare er ca. 40 km. bred, betyr det at praktisk tatt hvert eneste punkt på den kan nås av skipsartilleriet. Man vil få et begrep om hva dette vil si når man hører at selv en jager har like stor ildkraft som et artilleriregiment; da kan man forestille seg virkningen av skytset fra kryssere og slagskip - denne siste skipstype har i løpet av de siste tre år fått sin ildkraft øket til det dobbelte av hva den var før. Hittil har de alliertes marine overdekket invasionsområdet med 20 000 tonn granater!

På østfronten er den mange uker lange stillhet brutt ved en kraftig russisk offensiv på det Karelske Nes. Den begynte lørdag den 10. juni med et veldig opbud av artilleri og panserstyrker, og fortsatte i løpet av 48 timer til et 24. km. dypt innbrudd i de finske linjer; 80 beboede steder, bl.a. Perijoki, ble tatt. Offensiven fortsetter; 14. juni ble det meldt at ytterligere 20 steder var erobret. Finnene kaster imidlertid inn sine reserver, og motstanden blir hardere etterom kampene forlegges til de finske hovedlinjer som støtter seg til sjøsystemet (Summa-Vuoksen-Taipale). Hvis det er russenes hensikt å rette et hovedstøt i denne retning, er det imidlertid et spørsmål hvor lenge de finske stillinger kan holde, særlig da jo situasjonen for tyskerne på andre fronter er slik at det er lite tenkelig de kan yte noen direkte militær hjelp. Det er også et spørsmål hvor stor den finske krigstretthet nå er, og hvordan den vil virke på troppenes kamplyst.

Det mest interessante ved det nye russiske initiativ er hva den videre hensikt med operasjonene på Neset er. At det skulle være en aksjon av begrenset rekkevidde for å sikre Leningrad-flanken er lite sannsynlig; for det første er det mer enn usannsynlig at finnene (eller tyskerne) under de nåværende omstendigheter ville gå offensivt til verks her, for det annet er naturforholdene og de befestede linjer på Neset av den art at en aksjon med begrenset mål ville falle uforholdsmessig kostbar.

Det er mulig at offensiven har en politisk bakgrunn, at russerne har funnet tiden inne til et endelig oppgjør med finnene etter de resultatløse fredsforhandlinger i våres, dels for å vise de gjenstridige sin makt, dels for å gi andre vasallstater - Bulgaria, Romania, Ungarn - en viss anskuelsesundervisning. Er denne hypotese riktig, må man forutse at det er russernes hensikt å søke å slå Finland definitivt ut av krigen ved en generaloffensiv. Her det er også mulig at offensiven på Neset er et ledd i større strate-

giske planer, og da kan det være tale om forskjellige muligheter. Det kan være hensikten å erobre den finske sørkyst, for på den måten å sikre den russiske Østersjø-flåte-operasjonsmuligheter. Skal den løpe ut, må den nemlig kunne støtte seg på enten nord- eller sørkysten av Finskebukta, og det er mulig at russerne her ser det slik at det vil være lettere å forsere Viborg-linjen enn Narva-linjen. Aksjonen kan da være ledd i en større sjøstrategisk sammenheng, med russiske aksjoner mot den tyske Østersjøkyst eller iallfall Baltikum; hvis man virkelig ville innlate seg på spekulasjoner, kunne man til og med se det hele som et ledd i en storstilet koalisjonsstrategi, nemlig hvis det skulle være noe i de meget uttalte planer om en vestalliert aksjon mot Danmark og via belter og sund mot den tyske Østersjøkyst. I så fall kunne det russiske initiativ på Neset være det aller første ledd i en omfattning fra øst.

Det kan videre tenkes at offensiven er et ledd i et større koalisjonsforretagende rettet mot "kalotten", Finland og Nord-Norge, og den rolle som da skulle tilfalle de vestallierte, måtte være en landgang nordpå for å avskjære Dietls styrker fra vest, mens russerne blokerer hans forbindelser med hjemlandet ved en aksjon fra sør og øst. - Alt dette er imidlertid for øyeblikket bare spekulasjoner; først de kommende ukers og måneders begivenheter vil kunne bringe klarhet over russernes hensikter.

I Italia fortsatte de alliertes fremrykning etter Romas fall i økende tempo. De har nå i kystsektoren i vest tilbaketrukket over halvparten av veien til Livorno, og fronten strekker seg fra et punkt mellom Ortobello og Grosseto over Narni (s.v. for Terni) til et punkt n. for Pescara. Uken har vært preget av en rask og uordnet tysk retrett, men de siste meldinger går ut på at motstanden hardner etterat Kesselring har trukket til seg 3 nye divisjoner dermed har han satt inn alle de stridskrefter han har i Italia unntagen 1 divisjon - et meget høyt spill når man tenker på hvilket omfang partisanvirksomheten har tatt i Norditalia, hvilken fare som truer fra Titos friskarer i Slovenia og Kroatia og fra nye allierte landgangsaksjoner. Tyskerne har hatt meget store tap i Italia, fangetallet er opp i 40 000, og alt i alt regner man med at en styrke tilsvarende 9 tyske divisjoner (nå på ca. 8000 mann hver) er satt ut av spillet. Det tales om nye tyske forsvarslinjer Grosseto-Ancona og Pisa-Ravenna, men det er tvilsomt om tyskerne har styrker til å føre annet enn oppholdende strid før de kommer til Po-linjen eller kanskje endog må repliere på Alpene; det vil avhenge av hvilke krav andre fronter i mellomtiden kan komme til å stille til reservene.

Forhandlingene om rekonstruksjonen av den italienske regjering etter Victor Emanuels abdikasjon førte til at Badoglio trådte tilbake og sosialdemokraten Bonomi fikk i oppdrag å danne regjering; han var statsminister 1922 og er president i den italienske befrielseskomite. Han overtar selv stillingen som innenriks- og utenriksminister, og de seks ledende demokratiske partier i Italia er representert i regjeringen.

Flyvirksomheten fra vest har naturligvis vesentlig vært konsentrert om selve invasjonfronten, men det er bemerkelsesverdig at den strategiske bombing av såvel Tyskland som Balkan har vært opprettholdt i ganske stor utstrekning. Angrepene har i uken som gikk vært særlig konsentrert om oljekilder, raffinerier og anlegg for fremstilling av syntetisk olje.

Sjøkrigen. De alliertes tap av handelstonnasje var i mai mindre enn under noen annen måned under krigen! Tross den livlige skipsfart under den siste oppladning før invasjonen var de alliertes tap bare en brøkdel av fiendens, hvis skipsfart er ubetydelig sammenliknet med de alliertes.

- 0 -

General Hansteen har holdt en tale til det norske folk hvor han særlig behandler den aktuelle situasjon for dem som blir utkalt til arbeid for tyskerne (arbeidsmobiliseringen). Resultatet av nordmennenes kamp i disse dager viser på nytt at vi kan løfte i flokk. Dette kan vi bygge videre på etter krigen. Det gjelder idag å slippe unda å arbeide for tyskerne - det gjelder ikke åpen kamp mot dem. - De hemmelige organisasjoner kan ikke ta seg av dem som er kommet på tysk arbeid. Aksjonen er satt igang for å hindre at noen kommer i den situasjon. Alle har plikt til å greie seg selv. De utkalte må holde seg borte fra steder hvor de kan oppdages. Men prøv samtidig å gjør

Den tyske armés resurser.

Følgende tall har vi hentet fra den svenske utgave av "Nyheter från Storbrittannien" for 1. juni 1944, altså for invasjonen. Men opplysningene skulle ikke derfor ha mindre interesse.

Tyskerenes armestridskrefter beregnes til for tiden 319 operasjonsdyktige divisjoner av forskjellig styrke. Av disse divisjoner befinner 195 seg på den russiske fronten sør for Leningrad og 7 i Finland. Mange av disse er panserdivisjoner som delvis er meget svake. De resterende 117 divisjoner er fordelt på Skandinavia, Vesteuropa og Middelhavsfronten.

De potensielle engelsk-amerikanske invasionsområdene la altså allerede før invasjonen i Frankrike beslag på næsten 37% av samtlige tyske divisjoner. Av disse befinner mellom 1/4 og 1/5 seg i Italia - ialt ca. 25 divisjoner - hvorav antagelig 19 er i kamp med de allierte styrker nord for Rom. Blandt disse 19 fins såne såne veteranstyrker som den første tyske fallskjermdivisjon og den 71. divisjon som ble knust ved Stalingrad men senere lappet samme igjen for kampen mot den 5. amerikanske arme. (etter de siste meldinger ska stillingen nå være den at 9 av de 19 divisjoner nord for Rom er tilintetgjort 5 divisjoner er overført fra Norditalia hvor det nå bare er en divisjon igjen til å holde partisanene i sjakk, og 1 divisjon er flyttet til den italienske front fra Danmark).

De gjenstående 92 divisjoner er fordelt på følgende måte: Balkan 25 (derav 12 eller flere i Jugoslavia), Norge 12, Danmark 5 (andre målsmenn mener at det er stasjonert ca. 7 tyske divisjoner i Danmark; tallet for Norge synes på den annen side noe høyt), og ca. 50 (inklusive en del panserdivisjoner i Frankrike, Holland og Belgia) mellom Tysklands nordlige og sørlige flanker. Disse siste styrker er delt i to grupper: "faste" garnisoner langs Atlanterhavskysten og bevegelige strategiske reserver inne i landet, som skulle kunne forflyttes raskt til invasionsstedene. Mellom disse to grupper går et jernbanebånd som strekker seg 160 km. inn i landet fra Kanalkysten og i øst-vestlig retning fra Biscayabukta til Köln. Det beror på dette jernbanenett hvort fort reservene inne i landet kan nå kysten, og dette er grunnen til flyoffensiven mot jernbanene i dette område.

Hva som her er sagt om Frankrike gjelder i like høy grad hele den engelsk-amerikanske sfæren i Europa. Flyanfallet mot kommunikasjonslinjene får å muliggjøre de tyske divisjoners bevegelse innen hvert enkelt land, reduserer også deres evne til å forflytte seg fra land til land. Hvis man går ut fra jernbanenettets tetthet, er den tyske armés bevegelse minst på de nordlige og sørlige flankene, men øker progressivt mot midten (det området som ligger nærmest Storbritannia). Sporenlengden i kilometer pr. 100 kvadr. i de forskjellige landene er: i Storbritannia 2,1, i Jugoslavia 4,1, i Italia 7,4, i Frankrike 7,7, i Belgia 33,6, i Tyskland 14,6, i Danmark 12,1 og i Norge 1.

- 0 -

Engelsk krigsfinansiering.

Det koster å føre krig - det koster å legge invasjon. Ikke minst Storbritannia har fått erfare dette. Vi nevnte forrige gang at landet i uken før invasjonen hadde en daglig krigsutgift på 250 millioner kroner.

I 1943 ble ca. 50% av de totale statsutgifter dekket av skatter. Statinntekter av de direkte skatter var i 1943 3 1/2 gang så store som i 1938. Inntektene av de indirekte skattene ble mer enn fordoblet i samme tidsrom. De britiske industrimenn betaler 100% krigskonjunkturskatt.

De private inntektene går ikke bare til skatter. Staten blir også hjulpet ved de private sparinger. I 1938 utgjorde denne sparing, denne finansieringsform, 158 millioner pund, i 1943 1.407 millioner pund (d.v.s. 18% av de private inntektene, en 9-dobbling av de frivillige bidrag siden 1938 og 36% av statsutgiftene i 1943).

Dertil kommer den frivillige nedskrivningen av forbruket for å støtte finansieringen av krigen. I 1943 var mengden av varer og tjenester som de britiske folket kjøpte 21% mindre enn i 1938, tross i at de sammenlagte private inntekter var steget med 61% og tross i at det fremdeles er rikelig med varer å få kjøpt.

Men en krig kan ikke vinnes bare med finansielle disposisjoner. Idag er mer enn 67% av alle menn og kvinner mellom 14 og 65 år heltidsmobilisert i krigsarbeidet, deriblandt 91% av alle ugifte kvinner i alderen fra 18 til 40 år, 80% av alle barnløse gifte kvinner i samme alder, 77,5% av alle gutter og 67,5% av alle jenter i alderen 14-17 år.

14. mars 1940 oppfordret Eden det engelske folk til å melde seg som frivillige i "hjemmevernet". I slutten av oktober samme år hadde 1.600 000 meldt seg, alle folk med fullt arbeid som på denne måte ofret sin fritid. Og på tross at av Storbritannia har vært i krig nesten dobbelt så lenge som USA og en halv gang til så lenge som Russland, er folkets offervilje ikke blitt mindre men er blitt utdypet og er sterkere enn noensinne. Det kan f. eks. nevnes at verkstedsarbeiderne i siste kvartal i 1943 arbeidet 20% lengre tid enn før krigen og hadde tredobbelte sin førkrigsproduksjon.

Allerede 25. mars 1943 viste en opinionsundersøkelse at 76% av det engelske folket gikk helt inn for en invasjon trass i de veldige ofre en sann invasjon ville føre med seg. Idag er det høyst sannsynlig at 99-100% av befolkningen står bak regjeringens beslutning om å senke aldersgrensen til 18 1/2 år for tropper som skal tjenestegjøre utenlands.

Når det gjelder å vinne freden er ikke brittene mindre villige til å ofre. I 1943 ble det satt igang en opinionsundersøkelse om hvorvidt det engelske folket var villig til å fortsette med matrasjoneringsen etter krigen for at de befrikkede landene kunne få mer effektiv og øyeblikkelig hjelp. 79% svarte ja.

- o -

Borgervakten.

I forbindelse med de dramatiske begivenheter i Oslo under makthavernes forsøk på å mobilisere ble borgervakten etablert på ny. Politiet foretok razziaer i køer, kontorer og enkelte større gater, og ofrene ble truet til stå vakt rundt en rekke kontorer omkring i byen.

Vakten ble riktignok hevet etter en ukes tid, men den kan nårsomhelst bli innkalt igjen, og Hjemmefrontens ledelse finner det derfor nødvendig å minne om parolen: Absolutt boykott av borgervakten. Blir en hentet, skal en nytte første høve til å unndra seg og iallfall ikke komme frivillig på neste vakt. Skal det være borgervakt, skal det være vakt over borgervakten. De siste dagers begivenheter har klart vist formålet med borgervakten: å frigjøre politiet til annet bruk. Det må for enhver pris forhindres! En av viktigste grunnene til at politiet ikke har gått til kraftigere aksjoner i det siste, er at de mangler folk. Den som nå går på borgervakt, gjør krigsinnsats på fiendens side.

En må ta i betraktning at risikoen for den som går på borgervakt er betraktelig øket. En innestår jo med sitt liv for at intet galt skjer med den som en holder vakt om. Ingen kan vite hvor neste aksjon kommer, og de som skal utføre aksjonen, har fått ordre til ikke å ta noe hensyn hverken til BORGERVAKTEN eller hans ansvar.

- o -

Norske vitenskapsmenns krigsinnsats.

Britisk vitenskap er 100% mobilisert i krigens tjeneste, dels i etterkrigstidens. Også de vitenskapsmennene som er sluppet vekk fra de okkuperte Europa er med i dette arbeid. (Einstein som har vært landflyktig siden 19 oppholder seg nå i Amerika og utforsker fenomenet med de høg-eksplorative stoffene, som er så viktige for den moderne krigføring).

Den norske vitenskapen har også ytet sin skjerv. En nordmann har oppfunnet en redningsdrakt av gummi, som nå hører med til standardutstyret for mannskapet ombord i petroleumstankbåtene. Andre har forbedret utstyret i livbåtene. En annen nordmann har forbedret teknikken ved lagring av matvarer slik at en kan trygge og oppbevare veldige mengder med verdifulle fødemidler. Denne oppfinnelsen kommer til å få stor betydning etter krigen, når man skal gå igang med å forsyne de forskjellige sultne landene med matvarer.

Frankmennene og invasjonen.

14. juni 1940 ble Paris inntatt av de framstormende tyske armeer. 17. juni henvendte den nyutnevnte statsminister Philippe Petain seg til Hitler og bad om våpenstillstand. Dagen etter forlot general Charles de Gaulle landet. Samme aften holdt han en radiotale til London til det franske folk. "Frankrike har tapt et slag", sa han, "men det har ikke tapt krigen. Denne krigen er en verdenskrig og det fins veldige styrker som ennå ikke er satt inn i kampen. Men en dag kommer de til å tilintetgjøre fienden, og da må Frankrike med på å føre seiren hjem."

4 år senere var de Gaulle igjen i London. 6. juni om morgenen, da invasjonen var et faktum, holdt han en ny tale til det franske folk. Nå var det igjen om Frankrike kampen stod. Han var overbevist om at det franske folk ville kjempe med lidenskap men også med disiplin.

Nå blir Frankrike meter for meter befridd av de allierte tropper, godt sekundært av den franske befolkning i invasjonssområdene, som har vist en en stående tapperhet. Da invasjonen kom søkte franskmennene først dekning for å gi de allierte fritt spillerum. Senere kom de fram, meldte seg straks til tjeneste hos de allierte og tok del i hjelpearbeidet. Og invasjonstroppene ble mottatt med blomster og jubel.

Men Frankrikes krigsbidrag er større enn dette. I slutten av 1940 rådet det fri Frankrike over en arme på 35 000 mann, 1000 piloter og 20 krigs- og handelsfartøyer. Idag disponerer det over 1/2 million mann med full modern utrustning, et sterkt flyvåpen og sjøstridskrefter på ca. 300 000 tonn. De franske troppene utmerket seg særlig under befrielsen av Korsika høsten 1944 og har under general Juins ledelse, vist en enestående tapperhet under Ital felttoget og flere ganger brutt gjennom viktige tyske stillinger.

Det kan hende at partisanbevegelsen hjemme i Frankrike ikke blir av mindre militær betydning. Partisanene har hittil fått ordre om ikke å gå til større militære anfall mot tyskerne, men konsentrere seg om sabotasje mot de tyske sabbandslinjer bak fronten. Men når de allierte har satt seg mer definitivt fast på fransk jord, kan situasjonen bli en annen.

Den franske motstandsbevegelsen fikk først virkelig vind i seilene høsten 1942. Det uventede og helt tilintetgjørende militære nederlag i 1940, lammet i begynnelsen det franske folk. Store deler av folket hadde også en viss sympati for Petain og mente at Vichyregjeringen gjorde det beste ut av en vanskelig situasjon; mange var "attentister", de ville vente litt å se hvordan saken utviklet seg, før de tok noe avgjort parti. Men USAs inntreden i krigen, de alliertes framganger (bl.a. i Nordafrika og på Vestfronten) tyskernes stadig mer blodige utsugning av det franske folk og Vichyregimets mer og mer åpenbare fallitt, samlet det franske folk mot undertrykkerne.

Tyskerne har ikke tatt med silkehansker på franskmennene. 40 000 menn og kvinner har etter sammenbruddet i 1940 ofret sine liv i motstandsbevegelsen og over 1/2 million er deportert eller sitter fengslet i Frankrike for å ha tatt del i illegal virksomhet. Dertil kommer at Frankrike har 1 million krigsfanger og 700 000 civilarbeidere i Tyskland.

Man regner med at partisanarmeen nå utgjør ca. 300 000 mann. (Feltmarsjall von Rundstedt har selv nevnt tall bortimot 200 000 og han har måttet sende 20 000 tyske soldater til Ain og Juro, 12 000 til Savoyen etc. etc. Før invasjonen ble det gjennomsnittelig drept 50 tyskere om dagen i Frankrike. Partisanene går under navnet "Les Maquis" (ordet betyr egentlig busker). De første store tilsig fikk partisanene fra våpenstillstandsarmeen som av Petain fikk ordre om ikke å forsvare den fri sonen da tyskerne trengte inn høsten 1942. Krigsfanger som kommer hjem på permisjon, blir ofte borte i fjellene. Hvis tyskerne eller Vichy mobiliserer en årsklasse til arbeidsinnsats, møte 1 eller 2% til registrering, de andre går i dekning og slutter seg til "Les Maquis". (de 700 000 civilarbeiderne i Tyskland reiste de første årene), de samme gjelder jernbanevakter o.l. Partisanene opererer i de forskjelligste deler av landet. De driver systematisk sabotasje og det har forekommet regulære slag med tyske avdelinger.

I 1942 ble de forskjellige motstandsbevegelsene samordnet i en eneste nasjonal organisasjon med et eneste ledercentrum, det såkalte Motstandsrådet (Mouvements Unifiés de la Resistance eller "MUR"). Rådet har intima kontakt

INVASJONSFR.

br
70

im
In
De

pet
eri
de
36%

fin
brit
vate
vare

med Algier. Den nasjonale befrielseskomiteen er på sett og vis sine vedtak ansvarlig overfor Motstandsrådet som representerer det franske folks vilje. Partisangrupperne er ikke satt sammen etter politiske partier; det er bare dyktigheten som er avgjørende. I det hele ser det ut til at den franske maquisungdommen bare tenker på å slåss, på å befri landet sitt. Det er en meget naturlig innstilling, men ikke 100% tilfredsstillende. Man må prøve å få tid til å tenke på den politiske framtiden samtidig.

Amerika og England har fullt ut anerkjent den franske militære innsats i kampen mot aksemaktene. Eden uttalte forleden i en tale Frankrike som den 5. stormakt og Churchill uttalte seg i lignende ordlag i sin underustale de 24. mai. Hvorfor de ikke anerkjente den nasjonale befrielseskomiteen i Alger som fransk regjering? For å få et inntrykk av Det Fri Frankrikes stilling må vi ta et lite tilbakeblikk. 28. juni 1940 ble de Gaulle av den britiske regjering anerkjent som leder for de fri franskmenn og det ble inngått en overenskomst mellom Churchill og de Gaulle om opprettelsen av frivillige franske styrker i England under de Gaulles befaling. Etterhvert samlet den voksende motstandsbevegelsen seg om den franske generalen som også fikk kontakt med motstandsgrupper i Frankrike. Han ble leder for de fri franskmenn, øverstkommanderende for de militære styrker og "ordfører" i imperierådet i Brazzaville. Han hadde dermed omtrent samme fullmakter som en diktator. For å råde bot på dette ble det fri Frankrikes nasjonalkomitee etablert 24/10-41 med de Gaulle som ordfører. Komiteen skulle varetå Frankrikes interesser inntil landet ble befri. Komiteen ble anerkjent av Storbritannia og eksilregjeringens som en de facto regjering for de områder som står under Det Fri Frankrikes kontroll. I juli 1942 ble det fri Frankrike døpt om til Det kjempende Frankrike og nasjonalkomiteen utvidet med representanter for hjemmefronten. Dette hadde en heldig virkning. USA besluttet å sende representanter til de og Sovjetunionen anerkjente den som den eneste representant for franske interesser. Høsten 1942 gikk de allierte iland i Nordafrika, noe som skapte adskillige politiske komplikasjoner. Først fikk Darlan makten i Afrika; da han var blitt myrdet, ble general Giraud den mektigste mann; 6/2-43 lot han seg utnevne til civil og militær øverstkommanderende i afrikansk Frankrike. Først i slutten av mars fikk de Gaulle Eisenhowers tillatelse til å komme til Nordafrika. Forhandlingene der resulterte i at det ble etablert et fellesorgan for Nordafrika og Det kjempende Frankrike, Den franske befrielseskomiteen, hvor de Gaulle og Giraud skulle være ordførere i tur og orden. Giraud er senere skjeltet ut. Når de Gaulle til slutt seiret over sine nær eller mindre Vichy-tro motstandere, er det fordi han stilte seg på det franske folkets side. Han var og er symbolet på Frankrikes befrielse.

Styret er senere blitt ytterligere demokratisert. Høsten 1943 ble det nedsett en provisorisk nasjonalforsamling. Den har for tiden 112 medlemmer. Representantene for hjemmefronten er i flertall. I den senere tid er befrielseskomiteens representative karakter blitt styrket ved at også kommunister er gått inn i komiteen. Det er viktig fordi kommunistene er en ikke uviktig faktor i motstandsbevegelsen hjemme i Frankrike. Men samtidig er all politisk og militær makt blitt samlet i de Gaulles hender. Han er både statschef, regjeringschef og militær leder.

Befrielseskomiteen har gang på gang anmodet den amerikanske og engelske regjering om å følge Sovjetunionens eksempel og anerkjenne komiteen i Alger som fransk regjering eller iallfall som provisorisk regjering i Frankrike inntil folket selv kan rå over sin skjebne. Men hittil uten resultat. Churchill uttalte i underhuset 24. mai at den britiske regjering ikke kunne anerkjenne nasjonalkomiteen fordi den ikke var sikker på om den overveiende del av den franske befolkning sto bak de Gaulle. Nasjonalrådet svarte at det beklaget dette, men forsto Churchills syn.

Det er sannsynlig at det i England er majoritet for å anerkjenne nasjonalkomiteen. Men Englands må vel som så ofte ellers spille nøglerens rolle. Amerikanerne ser mer skeptisk på de Gaulle. Dette har mange grunner bl.a. at det amerikanske utenriksdepartement tildeler nokså stivbent og byråkratiske Amerikanerne har heller ikke sett på Vichy med samme mistro som de andre allierte. Men det er andre grunner. De Gaulle skal ha gjort et dårlig inntrykk på Roosevelt under Casablancakonferansen. Han opptrådte utfordrende, heter det. (Det skal de Gaulle ofte gjøre, men har sikkert delvis sin grunn i det

han føler seg stemoderlig behandlet av de to store demokratier makter). Amerikanerne tror videre hverken på de Gaulles politiske begavelse eller på hans demokratiske sinnelag og hensikter. De kan støtte sitt syn på de Gaulles innskrenkninger i pressefriheten f. eks.

Det er vanskelig å avgjøre hvem som har saklig rett - hvor stor del av den franske befolkning som står bak de Gaulle f. eks. - men uansett dette er det etter vår mening dumt, eller psykologisk, av USA og England å ikke anerkjenne de Gaulle. Nå er det mange spørsmål som er uklare, spørsmålene om forvaltningen av og hjelpen til de områder av Frankrike som etterhvert blir befridd. All civiladministrasjon i de befrie soner må overlates til franskmennene. Etter fire års slaveri lengter franskmennene etter å styre selv like sterkt som vi gjør det i Norge. Hvis befrielsestroppene skulle drive noen politisk kontroll - bortsett fra den absolutte myndighet i selve kampområdene da vil ordet frihet få en bitter bismak for franskmennene. Nå har riktignok Cordell Hull de facto anerkjent nasjonalkomiteens krav om kontroll av civiladministrasjonen, men vestmaktene har ikke sluttet noen avtale med nasjonalkomiteen på samme måte som med den norske, hollandske og belgiske regjeringer om at myndighetene i de respektive land skal overta civilforvaltningen så snart de militære operasjoner er opphørt. Men kanskje er den praktiske forskjell ikke så stor. Churchill meddelte 14. juni at det allerede var utnevnt to franske regionalkommisærer for distriktene Normandie og Rouen. Under enhver omstendighet kan dog det faktum at vestmaktene nekter å anerkjenne de Gaulle, virke som et mistillitsvotum til den franske motstandsbevegelse. Det er uheldig av flere grunner, ikke minst for vestmaktens fremtidige forhold til Frankrike. Dernest vil det styrke de organiserte partisaners kampevne om deres leder utenlands, de Gaulle, får en sterkere formell stilling. Hjemmefronten har også pekt på betydningen av å ha en regjering som alle kan samle seg om når seiren er vunnet.

Det kan godt være at de Gaulle er lite demokratisk. Det vil vise seg når krigen er slutt. Men da blir det det franske folks sak å sjalte ham ut. Man kan ikke redde det franske demokrati ved å la være å anerkjenne de Gaulle. Det franske demokraties fremtid ligger det eneste sted det kan ligge - i hendene på det franske folk. Og hvis det franske folks selvbestemmelsesrett begrenses på denne måte, vil det skape bitterhet mot USA og England og gi de Gaulle bedre chanser for å gjennomføre et diktatur dersom han ønsker det.

Den foreløpig siste fase i utviklingen er at den franske nasjonalkomite har proklamert seg selv som provisorisk fransk regjering etter oppfordring fra motstandsbevegelsen hjemme og nasjonalrådet i Algier. De Gaulle har underhandlet med Churchill i London og skal nå reise til USA og Roosevelt har ønsket ham velkommen.

- o -

Ny ydmygelse av N.S.

I "Verordnungsblatt für die besetzten norwegischen Gebiete" nr.4 (5. juni 1944) offentliggjøres herr Terbhovens siste anslag mot det norske folk, en "Forordning om opprettelse av tysk sivildomstol i Norge".

Vi gjengir nedenfor endel punkter fra forordningen:

§ 1: Ved Reichkommissariatet i Norge opprettes en tysk sivildomstol med sete i Oslo.

§ 2: Den tyske sivildomstol skal behandle alle tvistemål mellom tyske statsborgere seg imellom og mellom tyske og norske statsborgere i saker angående formuerett og arbeidsrett, såfremt:

a) saksøkte på det tidspunkt da klagen blir inngitt, har sin bopel, sitt oppholdssted eller sin forretning eller bedrift i Norge og norske domstoler ellers ville være kompetente, eller

b) handlingen som forplikter til skadeserstatning, ble begått i Norge, eller

c) saken ellers ifølge norsk rett skulle avgjøres ved norsk domstol. staten så vel som institusjoner og sammenslutninger av personer som under sine respektive navn saksøker eller kan bli saksøkt, skal behandles på samme som privatpersoner.

De ovennevnte bestemmelser gjelder ikke for det tyske rike og for tyske offentlig-rettslige institusjoner, hvis de ikke selv underkaster seg denne saks-

Den tyske sivildomstols kompetanse utelukker enhver behandling av slike saker ved norske domstoler.

§ 4: De bestemmelser som gjelder for tyske statsborgere gjelder også for foretagender med overveiende tysk kapital med næringsmessig formål

§ 5: Den tyske sivildomstol treffer sin avgjørelse ved en enkelt-dommer, som er oppnevnt av Reichskommissar og er skikket for dette embete

§ 7: For behandlingen av saker ved den tyske sivildomstol gjelder den tyske sivilprosessordnings forskrifter.... Ved den tyske sivildomstol kan også norske saksførere fungere....

§ 8: Den tyske sivildomstols avgjørelser er uangrivelige....

§ 9: Tvangsfullbyrdelsen foregår etter tysk rett ...

Av de siterte bestemmelser fremgår det altså at i sivilrettslige saker hvor den ene part er tysk statsborger eller et foretagende med overveiende tysk kapital, vil en norsk statsborger eller den norske stat stå helt rettløs. Slike saker vil heretter bli pådømt etter tysk rett, av en tysk enkeltdommer (funnet-skikket av Terboven) i den tyske sivilprosess form, og tvangsfullbyrdelsen vil skje etter tysk rett. Dertil kommer at denne domstols avgjørelser er uangrivelige, de kan ikke appelleres.

Det må være med blandede følelser NS mottar en slik forordning. Med et pennestøk setter Terboven her hele det norske rettsapparat ut av spillet, fra underrettene og opp til den nasjonaliserte høyesterett. Systemet for underkuelsen av det norske folk blir enda videre utbygget, enda et nytt apparat for å utbytte og knekte oss er etablert. Vi kjenner den tyske strafferett fra før, gjennom Gestapo og Polizeigericht Nord. Nå skal denne form for rettergang også gjennomføres på det sivilrettslige område. For oss er det ingen overraskelse. Vi har forlenget sett at tyskerne planmessig arbeider for å gjøre vårt land til et "Gau Norwegen" innenfor det Tyske Rike. Men for dem som har trodd på at "veien til Norges frihet går gjennom Nasjonal Samling", for dem må herrefolkets siste forordning være et slag i ansiktet.

- 3 -

Transformatorer og krig.

A/S Per Være har tilstilt sine funksjonærer følgende rundskriv datert 31. mai: "Som bekjent brente våre transformatorfabrikk tirsdag morgen den 30. mai. Endel ukjente personer tiltvang seg adgang til fabrikkområdet, "arresterte" vaktpersonalet og anbragte disse i tilfluktsrommet på Elektrifabrikken, og foranstaltet sprengninger og brannstiftelser. I fabrikkens var et stort antall transformatorer i arbeid og endel allerede ferdige. Blandt disse var 2 stk. 50 000 kVA transformatorer til Nord-Kraftanlegg, en 20 000 kVA transformator til Oslo Elektrisitetsverk, en kVA transformator til Kykkelsrud. Videre store transformatorer til Bergen, til Hamar, Vang og Furnes komm. Kraftselskap, og mange andre kraftanlegg og elektrisitetsverker. Til militære formål var det ingen transformatorer i fabrikkasjon. Utover nybestillingene hadde vi til reparasjon endel mindre og større transformatorer overveidende av vårt eget fabrikkat. Brannen er en forferdelig ulykke, idet det ikke kan unngås at kraftstasjoner og elektrisitetsverker samt Statsbanene blir skadelidende. Elektrifabrikken er ikke skadet, så driften ved denne fortsetter uforandret så snart den elektriske strømtilførsel er bragt i orden. Vi har funnet det riktig å gi denne orientering da våre folk stadig får spørsmål i forbindelse med brannen. Vi vil her også nevne et rykte om at fabrikk skulle beslaglegges, eller endog var beslaglagt. Det ligger absolutt ingenting til grunn for dette."

Skrivelser av liknende innhold er sendt omkring til firmaets forretningsforbindelser.

Når man leser ovenstående sirkulære, får man rent umiddelbart det inntrykk at det er skrevet med påholden penn og at Terboven er den egentlige forfatter. Vi vet imidlertid at så ikke er tilfellet. Sirkulæret er sendt ut på firmaets eget initiativ, og det gir uttrykk for et syn på den kamp vi er oppe i som ikke bør bli stående uimotsatt, så meget mer som saken har vakt oppmerksomhet i vide kretser.

Forst kan vi friske litt på firmaets helse når det gjelder de trans

V

transformatorer som var i arbeid. Foruten de som er nevnt, var det bl.a. en transformator på 4000 kVA til Arendal Smelteverk; den var til reparasjon og skuld når den var ferdig, erstatte den transformator som en commando-tropp ødela ved smelteverket i vinter. Skal vi være enige om at en transformator av denne art har militær betydning? Videre var det en rekke transformatorer til elektriske lokomotiver. I denne forbindelse skal vi minne om Ludendorffs ord: "I enhver krig kommer det til et punkt da lokomotiver er viktigere enn kanoner." Dette punkt er nå nådd i denne krig, og trafikken på de norske jernbaner er så viktig for tyskerne at de har sendt 51 lokomotiver til Norge. Videre var der 2 stk. transformatorer på 175 kVA til det tyske firma a/Mineral.

Når det gjelder transformatorene til de norske kraftverker, fremstiller firmaet det slik at ødeleggelsen bare går ut over norske interesser. Men om et norsk kraftverks kapasitet blir utvidet idag, er det tyskerne og ingen andre som får nytte av det. Eller er det kanskje noen norsk forbruker som får utvidet sitt konsum nå med så meget som 100 watt? Nei, den elektrisk strøm er tatt i den tyske krigsmaskins tjeneste, enhver øket leveranse går til bedrifter som arbeider for tyskerne eller til tyske brakkeanlegg o.l.

Det er også grunn til å huske at ved det som skjedde 30. mai er a/s Per Kures kapasitet for reparasjoner av transformatorer sterkt redusert for lengre tid framover, og det er ikke vanskelig å forestille seg hva det kan bety nå da tyskerne under sin siste desperate kamp presser de besatte lands produksjonsliv til det ytterste for sine krigsformål. I denne kamp har alle som virkelig ønsker at Tyskland skal lide nederlag og de undertrykte land befrielse plikt til å være med og bære ofrene som kreves. Nå blir alle krefter satt inn for å sikre den endelige seir. Hvert bidrag teller, på det militære som det økonomiske område. Og selv om man ville se bort fra de plikter som påbyr oss som en av de kjempende allierte nasjoner, selv om man ville se saken ut fra et rent nasjonal-egoistisk synspunkt, stiller den seg uforanderlig enn den fortøner seg for firmaet Per Kure. Okkupasjonen har direkte kostet Norge 7 millioner kroner pr. dag i gjennomsnitt, og disse omkostninger er av forskjellige grunner stigende - for ikke å tale om hva okkupasjonen ellers betyr av ofre og lidelser. Kan derfor innsatsen fra norsk side forkorte krigen bare med noen få dager, vil det allerede rent økonomisk forsvare ganske store ødeleggelser.

Om saken har enda en side: Ofrene både i menneskeliv og verdier blir mindre ved fornuftig og planmessig ledede sabotasje-aksjoner enn ved bombing fra luften. Ved å plukke ut et enkelt ledd i produksjonsprosessen og lamme det, kan man i mange tilfeller effektivt stanse en stor bedrift, som det kanskje ville koste det mangedobbelte å sette ut av spillet ved luftbombardement.

I denne forbindelse kan det være grunn til å sitere litt av et skrift som Danmarks frihetsråd har utgitt: "Hva tjener sabotasjen til?": "Vet De at en dansk fabrikk (Rekylriffel-Syndikatet) i okkupasjonstiden har fremstilt og reparert kanoner for 80 millioner kroner til tyskerne? D.v.s. i gjennomsnitt 65 000 kr. om dagen. Forestill Dem, hvor mange menneskers død og lemlestelse som blir følgen av bare en dags produksjon fra denne ene danske fabrikk. Men det fins hundrevis av andre og mindre fabrikker som også produserer deler av krigsvåpen. Bare på Nørrebro i København arbeides for den tyske krigsmakt på 260 arbeidsplasser. Men på alle disse steder blir man nødt til å innstille arbeidet da bydelens transformatorstasjon en dag blir sprengt i luften. Mange menneskers liv kan spares ved bare en times strømbrudd, om bare en enkelt maskin ødelegges... Hver eneste leveranse av kanonflydeler, biler, uniformer, sko og levnettsmidler etc. utsetter tidspunktet for fiendens nederlag og for freden. . .

Vi ønsker fred, frihet og demokrati, og hvorfor skulle vi få alt dette gratis, som de andre undertrykte folk i Europa måtte kjempe seg til og beta med blod, tårer og ødeleggelser..."

- o -

I 1942 holdt Hitler en tale om de alliertes invasjonsplaner og ropte til slutt under øreføvendende applaus: "Men spør man hvor denne invasjonen skulle komme kunne man danne seg en mening om det hvis man hadde hatt med noenlunde forstandige folk å gjøre, men ikke når man er stillet overfor militære idioter